

Protireformační pápeži – inšpirátori kontrarevolúcie

Blažej Ráček SJ

9. júla 2019 ✝ Cirkev ✝ Revolúcia a kontrarevolúcia

Svätý Pius V.

Konkláve je síce najctihodnejší volebný zbor na zemi, voliac námestníka Kristovho a nástupcu sv. Petra, ale v 16. storočí do neho zasahovali vplyvy katolíckych kráľovstiev a pretože pápež bol zároveň aj svetským panovníkom dosť veľkého štátu, zahniezdila sa v nejednom záhybe žiariaceho purpuru aj moľa ctižiadostivosti. Niektorí členovia konkláve boli rafinovaní politici a snažili sa obratnými ťahmi sústrediť počet hlasov na seba alebo na svojich priateľov. Ale kardinál Karol Boromejský postavil svoj talent do služby dobrej veci a počas pretrvávajúceho trieštenia a rozpadávania skupín a strán vyčkal na vhodnú chvíľu a vtedy odporučil ako vhodného kandidáta muža, ktorého pokladal za najvhodnejšieho. ...

Pius V. (Michael Ghislieri), veľký inkvizítor, člen dominikánskeho rádu, bol už 62 ročný starček, prostrednej postavy, pôstom, bdením a inými prísnosťami vychudnutý, svetským záujmom úplne odumretý a veľmi zapálený za povznesenie poriadku v Cirkvi. Pochádzal z Piemontu. Už ako štrnásťročný si obliekol biele rúcho sv. Dominika. Po štúdiách sa stal priorom, potom inkvizítorom, biskupom, kardinálom a nakoniec pápežom. Po jeho zvolení povedal kardinál Boromejský, že už dlho nemala Cirkev pápeža lepšieho a svätejšieho.

Počas jeho vlády bol dokončený a vydaný rímsky katechizmus, ktorý bol hneď preložený do hlavných európskych jazykov. Podľa neho museli kňazi počas sviatkov v kostole učiť mládež a kázať. Ďalej bol vydaný novo upravený breviár, pričom bolo viac dbané na kritičnosť a slohovú eleganciu, ako to vyžadoval pokročilý humanizmus. Tiež sa dozrelo na to, aby sa kňaz za týždeň pomodlil celý žaltár. Okrem toho množstvo lekcí bolo prevzatých z gréckych cirkevných Otcov. Podobne bol upravený aj misál. Sv. Tomáša Akvinského vyhlásil Pius za cirkevného učiteľa.

Zdroj: wikipedia.com

Pri kúrii zrušil všetky zbytočné úrady a u iných obmedzil počet úradníkov na najnutnejšiu mieru.

V penitenciárnom tribunáli ich z 52 ponechal len päť a zakázal im brať poplatky. Prísne zakázal všetky abdikácie na benefícia v prospech iných. Polovicu dvoranov prepustil a tých, ktorých si ponechal viedol k vzornému životu. Žiaden klerik sa nesmel objaviť vo svetskom odevu, taktiež nie v zamate alebo hodvábe. Skoro každý deň mával člen dominikánskeho rádu vo Vatikáne príhovor, na ktorom bol prítomný pápež aj so všetkými kardinálmi. Kňazov a biskupov prichádzajúcich do Ríma bez povolenia, dal zatknúť a uväzniť.

Po náprave vo vlastnom sídle prišlo na radu mesto. V Borgu (vatikánskej štvrti) nestrpel žiadne hlučné hry a dostihy. Býčie zápasy úplne zakázal. Na radu sv. Františka Borgiu, generála jezuitov, zakázal zvláštnou bulou aj v Španielsku tieto surové hry, ktoré sa podľa neho hodia skôr pre démonov než pre ľudí. Ale tamojší biskupi si netrúfali bulu uverejniť a kráľ Filip II. si počínal v cirkevných záležitostiach veľmi samostatne.

Verejné hriechy dal pápež vyhnať bičom z mesta alebo uväzniť. Železnou metlou bol vyčistený kal, ktorý sa v hlavnom meste kresťanstva nahromadil počas stáročí. Aj za cenu toho, že prepustení vojaci, neporiadni mnísi a darmošlapovia, z mesta prísny pápežom vypudení alebo odtiaľ utekajúci, sa na vidieku spájali do tlúp banditov.

Aj keď sa Pius V. čo najopatrnejšie vyhýbal akémukoľvek zbrojeniu, aby neutrpeľo dielo reformy, predsa len bol okolnosťami donútený zvolať kresťanstvo do boja proti tradičnému (tureckému pozn. red.) nepriateľovi; a vďaka svojej modlitbe a čistým úmyslom dosiahol skvelejšie úspechy než druhí. ...(Počas vlády Pia V. odrazili kresťania Turkov na Malette a zvíťazili v rozhodujúcej bitke pri Lepante 7. októbra 1571 pozn. red.) Hlavný zisk bol morálny: nimbus tureckej nepremožiteľnosti bol preč. Od tejto bitky ich námorná moc zvolna klesala.

Zdroj: wikipedia.com

Pápežovi, ktorý svoje modlitby a skutky kajúcnosti počas vojny zdvojnásobil, priniesol rýchly posol radostnú správu o polnoci po dvanástich dňoch. „Nunc dimittis, Domine, servum tum in pace,“ (Teraz prepustiš Pane služobníka svojho v pokoji.) znela jeho odpoveď. So slzami v očiach a na kolenách ďakoval Bohu a pre radostné vzrušenie ani nezaspal.

Pius V. zomrel 1. mája 1572, doposiaľ jediný pápež novoveku, ktorý bol vyhlásený za svätého (text bol písaný v roku 1939 pozn. red.). Mnoho dokázal proti vonkajším aj vnútorným nepriateľom Cirkvi. Je to typ novodobých pápežov, askétov a svätcov, tak odlišných od ich predchodcov v dobách renesancie.

Katolíci hľadali s láskou a vďačnosťou, nekatolíci so závišťou, na velebnú postavu pápeža – svätca, reformátora a víťaza. Petrov stolec sa opäť povzniesol do výšky, na akej ho vídali minulé storočia a skala Petrova sa znovu zaskvela ako čarovný kameň z rozprávky, ktorého lesk trvalo nezakalí žiaden prach, ktorého žiaru žiaden tieň nezatemní, ktorého oheň čas neutlmí. ...

Gregor XIII.

Okolo roku 1570 nastáva v cirkevných dejinách dôležitý obrat. Ohromujúci útok protestantizmu je zlomený, jeho postup zarazený a oslabený hádkami v ich vlastnom tábore. Katolícka strana naopak, plná sily a ohňa, vydáva sa na nezadržateľný výboj do strateného územia. Nielenže bolo protestantské vlnobitie zatlačené späť na hmlistý sever a Cirkvou bol dobytý široký pás územia v Porýnsku, Alpách a Podunajsku, ale v niektorých rokoch sa zdalo, že celé štáty a národy ako zblúdené stáda, vrátia sa späť k poslušnosti voči najvyššiemu pastierovi. A ak zároveň pomyslíme na vtedajší rozmach misijného hnutia v Starom i Novom svete, právom môžeme na vtedajšiu Cirkev vzťahovať slová Velpiesne, kde je pre svoj víťazný postup porovnávaná s triumfálnou jazdou faraónových vozov.

Na rímskom stolci vtedy sedel muž, ktorý orlím okom obzeral široké bojisko a neúnavne sa staral o to, ako by rady bojovníkov doplnil a rozmnožil čerstvými silami. Bol to Gregor XIII., ktorý so svojim predchodcom Píom V. a nástupcom Sixtom V. tvoria slávnú trojicu veľkých reformných pápežov. Gregor XIII. vynaložil milióny na založenie alebo podporovanie 23 kolégií, v ktorých boli, pod vedením jezuitského rádu, vychovávaní nespočetní klerici a laici.

Prednostne sa ujal diel, založených sv. Ignáčom, tie zaistila a rozšíril, takže je pokladaný za ich druhého zakladateľa. Predovšetkým to bolo Collegium Romanum, ktorého filozofická a teologická fakulta nesú meno „Universitas Gregoriana“. Je to najviac navštevovaný rímsky teologický ústav. Študujú v ňom chovanci mnohých iných kolégií (konviktov), hlavne alumni z Germanika, ktoré Gregor taktiež bohato obdaroval, rozšíril a pripojil k nemu novo zriadené Uhorské kolégium. Okrem toho založil anglické, grécke, arménske, maronitské kolégia; iné v ďalších mestách mimo Ríma, v Prahe zvelebil Svätováclavský konvikt. Na tieto účely napínal finančné sily cirkevného štátu do krajnosti.

Nehynúce meno si získal Gregor XIII. opravou kalendára. Juliánsky kalendár, zavedený Iuliom Caesarom, stanovil dĺžku roka na 365 a štvrt dňa. Každý štvrtý bol prestupný s 366 dňami. Avšak skutočnému roku chýbalo do 365 a štvrt dňa, 11 minút a 14 sekúnd. Kalendárny rok bol dlhší ako slnečný a za 128 rokov sa oneskoroval kalendárny rok za skutočným o jeden deň. Chyba bola spozorovaná už okolo roku 1200, pretože Veľkonočná nedeľa, slávená po prvom jarnom úplnku, sa od jarnej rovnodennosti stále viac vzdalovala. Jednotlivci aj koncily volali po náprave a tridentský koncil poveril aj touto úlohou, s niekoľkými ďalšími, pápeža.

Zdroj: wikipedia.com

Konečne Gregor XIII. poveril ťažkou záležitosťou komisiu učených mužov. Vyžiadal si aj dobrozdanie katolíckych univerzít a roku 1582 nariadil, aby sa v datovaní vynechalo desať dní; o toľko sa totiž oneskoroval kalendár za reálnym časom. Po 4. októbri sa písal hneď pätnásty.

Pápežovo rozhodnutie vzbudilo u úzkoprŕých sektárov divokú búrku nevdle a hnevu. Rímsky Antikrist vraj chce spôsobiť nové náboženské rozbroje a s lišiackou obratnosťou obnovuje nad národmi svoju tyranii; oni že sa nedajú olúpiť o desať dní života. Márne odporúčali svojim spoluveriacim rozumnú opravu Tycho de Brahe aj Kepler. Aj univerzity sa proti nej vyslovili, pretože jej prijatie vraj znamená zmierenie s Antikristom. Pápež si tento výbuch detinského hnevu nevšimal.

Cisár Rudolf II. prijal opravu na našom území v roku 1583. Väčšina protestantov sa vzdala odporu až v roku 1709, Anglicko v roku 1752, Švédsko 1753, pravoslávny východ až po I. svetovej vojne. Vtedy mal juliánsky kalendár oneskorenie už trinásťdenné.

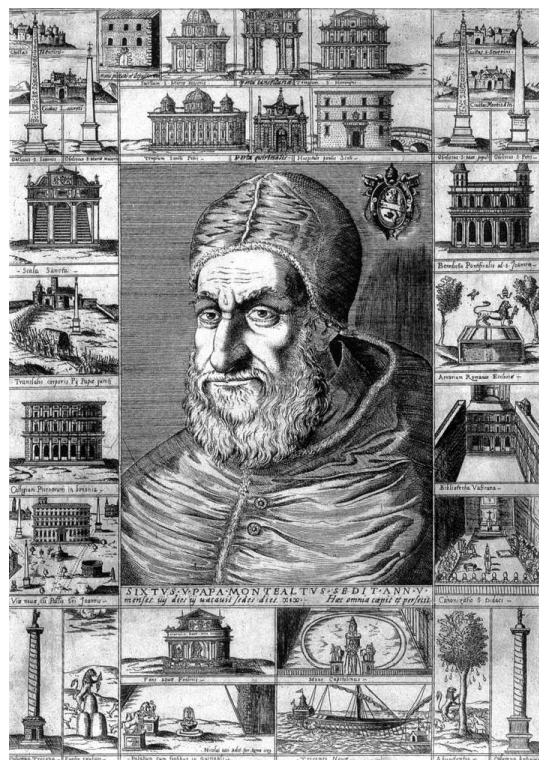
Podivuhodná sila, uvoľnená katolíckou reformou, prelomila všetky národné a štátne zábrany a prenikla ďaleko do sveta protestantského a pravoslávneho. Pre cirkevné dejiny nie je bez zaujímavosti pokus Gregora XIII. priviesť späť do Cirkvi Švédsko a Rusko. ...

Sixtus V.

Tretí veľký reformný pápež pochádzal z osady neďaleko Ancony, zo sedliackych rodičov. Tým sa pred narodením štvrtého dieťaťa snívalo, že dostanú syna, ktorý bude nosiť tiaru. Preto mu dali meno Felix, v pevnej dôvere, že raz ako veľký mocný pán urobí všetkých príbuzných šťastnými. Stalo sa, že nedopatrením bolo pri jeho postielke ponechané svetlo. Lôžko sa vznietilo plameňom, ale keď vydesená matka pribehla, našla dieťa nedotknuté a smejúce sa. Inokedy sa takmer utopilo v rybníku; tiež mor, ktorý si

v rodine vyžiadal obeť, ho minul. Všetko utvrdzovalo rodičov v presvedčení, že prozreteľnosť nad svojim vyvoleným bdie. Otec nabádal susedov, aby jeho synovi bozkávali nožičku. Tí sa mu smiali, ale on bol pevne presvedčený, že vychováva Cirkvi budúceho pápeža. Keď niečo dostal od priateľov, utešoval ich, že jeho syn sa im odvdáčí. Keď jeho malá sestra Kamila prosila o darčeky, nikdy nezabudla dodať, že jej bráček sa štedro odmení.

Felix Peretti, tak sa volal rodinným menom, pomáhal rodičom v záhrade a na poli, až sa talentovaného a bystrého chlapca ujal strýko, konventuál z neďalekého františkánskeho kláštora. Vymohol dvanásťročnému synovcovi prijatie do rádu, iný príbuzný mu zaopatril rehoľný odev, trinásťročný zložil sľub. Usilovne študoval, aj v kostole v noci pri svite večného svetla. Rýchlo napredoval a dosiahol hodnosť doktora. Ako kazateľ, profesor a inkvizítor svedomito a chvályhodne plnil zverené úlohy. Keď ho Pius V. vyznamenal purpúrom, priblížil sa sen jeho rodičov s svojmu naplneniu, aj keď sa ho nakoniec nedožili, pretože tento syn chudobného roľníka dosiahol najčestnejší úrad na zemi až ako 65 ročný stavec. Nádeje najbližších príbuzných nesklamal.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Sixtus V. bol prostrednej, nevzhľadnej a zavalitej postavy, ostrých očí, prudkého a výbušného temperamentu. Pevne zovreté pery ukazovali na neoblomnú vôľu, ktorá sa ukazovala v bezohľadnom sledovaní cieľov. Pri vedomí svojej zvrchovanej moci a osobnej prevahy nerád počul rady iných a počínal si ako autokrat. Po nejednej stránke pripomína Júlia II. Gregor XIII. kardinála Perettiho zanedbával a takmer odstrkoval; spútaná a nahromadená energia sa teraz vybíjala, v relatívne krátkom pontifikáte na širokom poli, mnohými smermi, s veľkým dôrazom a dobrým zdarom.

Prvoradé bolo postarať sa o bezpečnosť života a majetku. Metlou stredného a južného Talianska boli od pradávna banditi, ktorí vraždami, lúpežami, podpaľačstvom a poškodzovaním vodovodov robili pokojným obyvateľom život neznesiteľným. Bandy týchto zlosynov v cirkevnom štáte sa odhadovali na 20 tisíc. Nový vládca im vypovedal vyhladzovací boj. Najprv vyjednal so susednými štátmi, že utečenci mu budú vydaní a svojim poddaným pohrozil pokutou 500 – 2000 dukátov, ak by niekto ukrýval zbojníkov. Chytení potom

boli bez milosti stínaní, niektorí aj štvrtení a ich hlavy boli vystavované v Ríme na moste. Bývalo ich tam vraj viac ako melónov na trhu. Hlava kráľa kompánie, ktorý bol postrachom Ríma, bola ozdobená pozlátenou korunou. Pápež nešetril ani barónov, ktorí mali často účasť na lúpežiach alebo boli aj vodcami banditov.

Pokiaľ prísnosť, smerujúca k zlepšeniu verejnej bezpečnosti, bola úplne na mieste, tak príliš ďaleko zachádzal Sixtus trestajúc smrťou aj niektoré druhy nemravnosti, rúhanie, potratárstvo. Vinníci utekali pred neúprosným pomstiteľom neprávostí. Boli stíhané aj zločiny skoro už zabudnuté a tí čo mali zlé svedomie, uľavovali si prejavmi plnými jedovatej irónie. Jedného dňa sa objavili na sochách apoštolov, stojacich na moste, nálepky obsahujúce tento rozhovor – Svätý Pavol sa pýta sv. Petra: „Prečo nesieš batoh na chrbte?“, „Utekám z Ríma; bojím sa, že budem pohnaný pred súd preto, že som uťal Malchusovi ucho.“

Ostražito bdel na poriadkom kléru rehoľného aj svetského a nikomu nič neodpustil. Nariadil, aby biskupi v určitých lehotách troch, piatich alebo desiatich rokov, podľa toho ako majú ďaleko do Ríma, navštevovali „limina apostolorum“, to jest, aby pápežovi skladali účty zo svojho úradu, menovite či prevádzajú reformu, ako ju predpísal Tridentský koncil. Tak bola závislosť biskupov na jednej strane utužená a tým aj jednota a poriadok. Zo zdravej hlavy prúdila vtedy do celého organizmu sila, nadšenie a oheň.

Veľmi kolísajúce počty kardinálov stanovil na 70, pretože aj v Starom zákone stálo Mojžišovi po boku toľko isto múdrych radcov. Z nich utvoril pätnásť výborov, či kongregácií pre jednotlivé obory cirkevnej správy a obdaril ich potrebnými právomocami. ... Ťažkopádna a zdĺhavá cirkevná správa nadobudla väčšiu pružnosť a pohyblivosť a členovia sa mohli do svojich odborov lepšie zapracovať. ...

Pápež nespúšťal zo zreteľa ani časné blaho svojich poddaných. Okolie Ríma oddávna sužoval veľký nedostatok životodarnej vlahy, ktorá za cisára Augusta prúdila do hlavného mesta zo všetkých strán, celkom štrnástimi vodovodmi. Tieto veľkolepé stavby boli počas sťahovania národov, hlavne Ostrogótov, zbúrané a ich obdivuhodné trosky sa smutne týčia nad pustnúcou krajinou. Jeden z týchto vodovodov, vybudovaný za Alexandra Severa, dal Sixtus obnoviť. ...

Meno Sixta V. sa vrylo hlboko do pamäti rímskeho ľudu, pretože dal na najvýznačnejších miestach mesta vztýčiť niekoľko obeliskov. ...

Sixtus sa pozeral na pamiatky antickej doby inými očami než pápeži renesančnej doby. Tí obdivovali ich dokonalosť a ušľachtilosť a opájali sa nimi ako najkrajšími plodmi ľudského úsilia; Sixtus z nich robil podstavce víťazného kresťanstva. Na obeliskoch boli vztýčené kríže, na Trajánov stĺp bola postavená socha sv. Petra, na stĺp Marka Aurelia socha sv. Pavla. ... Jeho najväčšou zásluhou a pýchou však je a zostane veľkolepá kopula na chráme sv. Petra. ...

Menej zdaru mal Sixtus na poli literárnom. Tridentský koncil vzniesol okrem iných na pápeža aj úlohu, aby sa postaral o nové vydanie Vulgáty. Čo sa nedokázalo za štyridsať rokov, to chcel Sixtus vykonať za štyri roky. S vrodenuou vehemenciou poháňal učencov do rýchlej práce. Ba nedbajúc odporu, upravoval sám text Svätého písma, počínajúc si pri tom ľubovoľne a násilne. Chvatnú prácu postihla kliatba polovičatosti. Biblia síce bola vytlačaná, ale bola v nej zistený celý rad chýb a nedopatrení. Po jeho smrti museli byť v zaalpských krajinách jej exempláre skúpené a zničené. Kliment VIII. ustanovil novú komisiu a tá vydala novú vulgátu roku 1592. Sixtovských biblií sa zachovalo len asi 40 kusov.

Je prirodzené, že miloval rehole, obzvlášť tú, ktorej bol členom. Ako Pius V. svätého Tomáša, tak Sixtus V. vyznamenal svätého Bonaventúru čestným titulom cirkevného učiteľa a nabádal k usilovnejšiemu štúdiu jeho spisov. On sám občas v súkromí nosil habit sv. Františka.

Sixtus V. patrí k najvýznamnejším pápežom novoveku. Bol to muž zrodený pre panovanie, ktorý v krátkom čase dokázal mnoho. Jeho diela nesú pečať starorímskej štátnickej múdrosti a ráznosti. Je rovnako veľký ako vládca svetský, tak i duchovný. Zatiaľ čo staval vodovod, zbieral štátny poklad, vztyčoval obelisky a do výšky budoval mohutnú kopulu, valil sa Cirkvou reformný prúd nezmenšenou silou.

Prevzaté z knihy: Cirkevné dejiny, Praha 1939

Revolúcia a Kontrarevolúcia: Poriadok vesmíru odráža Božskú Múdrost. Inými slovami, Poriadok je odrazom Boha vo vesmíre. Jeho hľadanie nespočíva iba vo filozofickom skúmaní, ale predovšetkým v hľadaní Božej slávy. Žiaľ, revolúcia sa vyžíva v zle, spolupracuje so zlými ľuďmi a vo všetkom sa usiluje nájsť zlo. Všetko, čo je nevinné, v nejvzbudzuje hlbokú nenávisť.

viac v knihe <https://www.christianashop.sk/prof-plinio-oliveira-revolucia-a-kontrarevolucia/>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/protireformacni-papezi-inspiratori-kontrarevolucie/>